

cucurrerunt, quærentes Regem, cui capita curva submitterent.

III. Sed, o Magi, cur istum potissimum, si vere regem Judæorum putastis, adorare voluistis? Nonne per multa sæcula plurimi reges nati sunt Judæorum; David eximius imperator, Salomon rex potentissimus? Ad nullius exordium, ad nullius imperium cucurristis. Sed nullus antea dignitatis suæ cœlum habuit delatorem. Nunc vero regum omnium Regem, nunc Opificem suum stella demonstrat. Sic Deus agnoscitur, qui cœlo indice, ut nemo de ipsius deitate dubitet, nuntiatur.

SERMO XXXI.

In Natali Domini XXIII.

Sermo iste, et qui proxime sequitur, eruuntur ex duobus codd., nempe ex Cod. 1, Plut. xxx sinist. Bibl. Laurent., fol. 56 b, et ex cod. cxliii, Bibl. Ædil., fol. 102. In hoc ultimo codice de duobus fit unus; in priori autem distinguuntur, et quidem jure, cum nulla inter duos videatur esse connexio. In utroque codice sancto Augustino tribuuntur. Ponatur hic post sermonem præcedentem cum numero in Natali Domini xxxiv.

SYNOPSIS.

I. Nativitatis Christi magnum gaudium. II. Gaudeat populus faciendo quod jubetur.

I. OMNES Scripturæ, quas nunc audivimus, charis-

simi, lætitiâ nobis publicam, et commune gaudium nuntiarunt. Psalmista enim dicit: « Exultate Deo adjutori nostro¹. » Apostolus vero: « Gaudete in Domino » semper²; » Evangelista autem ait: « Evangelizo vobis » gaudium magnum³. » O beatam diem hanc, in qua juxta auctoritatem Scripturarum gaudentes et exultantes natalem Domini nostri Jesu Christi, et cum Psalmista agimus, et cum Evangelista colimus, et cum Apostolis Prophetisque celebramus (1).

II. Magna utique hodie Christiani populi exultatio, quæ Scripturarum sacrarum exemplo agitur, et ideo beatum est hodie gaudium nostrum, quia hoc fecit gaudens populus, quod jubetur. Quam sancta esset (2) plebs Ecclesiæ istius, si semper hoc faceret, quod imperatur a Christo. Unde obsecro vos, fratres charissimi, ut semper jussionem Domini faciatis, ut possitis in omnibus in æternitate gaudere. Sicut enim hodie in hac festivitate natalis Dominici læti sumus, sic qui voluntatem Domini Christi fecerit in hoc sæculo, venturam æternamque festivitatem cum Angelis celebrabit in cœlo.

SERMO XXXII.

In Natali Domini XXIV.

Vide notam sermoni præcedenti præfixam. Locus ejus sermonis post præcedentem cum numero in Natali Domini xxxv.

¹ Psal. lxxx, 2. — ² Philip. iv, 4. — ³ Luc. ii, 10.

(1) Sic cod. cit; cod. 1 celebremus. — (2) Codd. male erat.

SYNOPSIS.

I. Christus venit in carne, ut diabolum vinceret. II. Quanta in Christo nascente mirabilia. III. Maria mater et virgo.

I. FRATRES dilectissimi, hodie dies illuxit, in quo Christus ex virgine carnem suscepit. Humilitatis voluit induere formam, ut a peccatis liberaret animas nostras. Transgressio illius primi hominis totum deceperat mundum, ut nullum esset salutis remedium, nisi Christus adveniret de coelo. Gaudebat et teterrimus draco, quia venenum praeparaverat homini novo. Sed ad hoc descendit Christus in utero virginis, ut exinde humana susciperet membra, quae traderet cruci, et mortem induceret antiquo draconi. Usus enim fuerat diabolus consilio malo (1), ut per serpentem mulieri loqueretur, et diabolus non agnosceretur. Sed hinc ad nihilum redigit illum, qui de coelo descendit, ut Deus Dei Filius humanum susciperet corpus, tendens ei laqueum mortis per visionem videlicet carnis; quasi ad hominem solum tentator accederet, et Dominum penitus ignoraret. Videbat carnem, sed ignorabat Domini majestatem. Cernebat infirmitatem, et non videbat deitatem. Remansit confusus diabolus, dum in homine apparuit Deus (2).

II. Sic a Deo Patre descendit, unde nunquam discessit. In terra (3) erat, et coelos non deserebat. Sicut ipse Dominus ait: « Nemo ascendit in coelum, nisi qui de » coelo descendit, Filius hominis qui est in coelo¹. » In terris ut homo loquebatur hominibus, et in coelo fate-

¹ Joan. III, 13.

(1) Codd. male *consilium malum*. — (2) Cod. citi *Deus Dominus*. — (3) Ibid. in *terris*.

batur se esse ut Deus. Et deitas non minoratur, cum infirmitas assumitur; et illud quod non erat, accepit, et Deus mansit, quod ab initio fuit. Quod enim homo fuit, nobis profuit, sibi nihil minuit. Exinanivit plenitudinem deitatis, formam suscepit humilitatis, et Patris manens aequalis.

III. Talis igitur virgo de toto surrexit (1) mundo, quae tantum haberet meritum, ut Dei Filium in semetipsa susciperet, et post partum omni modo virgo permaneret: « Ave, inquit Angelus, Maria, gratia plena; Dominus » tecum; benedicta tu inter mulieres¹; » quia « Ecce » concipies et paries filium, et vocabis nomen ejus Je- » sum². Ipse enim salvum faciet populum suum a pec- » catis eorum³. » Virginitatis jura servabis, filium habebis, et nomen virginis non amittes (2). Tanta est enim illa divina potentia, ut et matrem reddat foecundam, et virginem servet illaeram. Ideo « Benedicta tu inter mu- » lieres, » quia ex Spiritu sancto concipies, ubi non est carnalis maritus, sed divina dignoscitur virtus. Lactabis infantem, proprium creatorem. Succum porrigis lactis, et cibus satiaris caelestibus. Pannis involvis puerum, qui tibi immortale (3) condonavit indumentum. In praesepio ponis infantilia ejus (4) membra, qui caelestem tibi prae- paravit mensam. Omnia quae causa (5) nutricis debentur, circa puerum celebras, ut quod ipse promisit sanctis suis, et tu ipsa libentius consequaris. Quid multa? Exulta virgo de tanto promisso. Nuntius discessit ange-

¹ Luc. I, 28. — ² Ibid. 31. — ³ Matth. I, 21.

(1) Cod. per amanuensis certum errorem *scilicet*. — (2) Codd. male *amittis*. — (3) Cod. citi *mortale*. — (4) Deest vox *ejus* in codd., sed necessaria est juxta grammaticae regulas, nisi legeris *infantis*. — (5) Sic cod. citi; cod. I *causam*, Forte *cura*. Deinde *debetur pro debentur*.

licus, et ventris hospitium ingreditur Deus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIII.

In Natali Domini XXV.

Hic sermo, erutus ex Bibl. Laur., Plut. XII, cod. XIV, fol. 273 b, et cujus etiam memoria fit in Bibl. Venetian., cod. LXIX, totum sapit Augustinum, cujus inter fetus ponatur post præcedentem cum numero in Natali Domini XXXVI.

SYNOPSIS.

I. Ad vitam æternam necessarius est spiritalis cibus mentis, propter quam vita, et Lex, et Prophetæ dati sunt, ac demum Christus venit in carnem. II. Quam necesse erat, ut veniret Christus ad liberandos homines. III. Christus autem veniens salutem nobis attulit. IV. Non sine mysterio mirabili docemur Christum venisse in mundum. V. Infidelium contra Dei incarnationem objecta diluuntur.

I. CONSULTE et salubriter divina nobis eloquia recitantur, ut animæ nostræ pascantur, fratres charissimi. « Non enim in pane tantum vivit Christianus homo, » sed in omni verbo Dei¹. » Sicut autem opus habemus quotidie terreno cibo propter hanc vitam temporalem, ita habemus opus spiritali cibo propter æternam vitam.

¹ Matth. iv, 4.

Etenim si hæc temporalis vita, multis periculis multisque ærumnis plena, a multis amatur, quanto magis vita æterna amanda est, quæ nobis cum Angelis præparatur, Domino dicente: « In resurrectione neque nubent, neque » uxores ducent, sed erunt æquales Angelis Dei¹. » Propter hanc igitur æternam vitam lex divina prolata est, Patriarchæ electi sunt, Sacerdotes et Levitæ unctionem chrismatis acceperunt, Prophetæ venerunt, Angeli missi sunt, et ad postremum ipse Dominus Dei Filius descendit de cœlis ad terram, et nos ad imaginem suam reparavit. Ex hoc ergo conjicere debemus quanta et qualis sit nobis necessitas, ut veniret in carne nostra superna majestas.

II. Quæ autem gravior necessitas, quam mors nostra æterna? quæ gravior poena, quam peccatorum servitus dura? quæ major crudelitas, quam æterna nostra captivitas? Eramus quippe ligati in morte, eramus in servitute, eramus in captivitate. Unde probamus mortem nostram æternam? Audi Apostolum dicentem: « Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, et in iis qui non » peccaverunt². » Unde probamus servitute? Christus Dominus dicit: « Omnis qui facit peccatum, servus est » peccati³. » Unde probamus captivitatem nostram? Vox Martyrum clamat, et in Psalmo: « Convertite, Domine, » captivitatem nostram, sicut torrens in Austro⁴. » Et si ista temporalis captivitas hostium barbarorum tam crudelis atque amara est, quæ aut (1) per fugam vitatur (2), aut pecunia redimitur, aut postremo finitur morte, qualis erit illa æterna captivitas, quæ nec morte finitur, sed in æternum apud inferos cruciat.

¹ Luc. xx, 35. — ² Rom. v, 14. — ³ Joan. viii, 34. — ⁴ Psal. cxxv, 4.

(1) Cod. male ut. — (2) Id. labitur.

III. Hæc igitur, fratres, multiformis necessitas facit, ut Dominus Jesus hoc tempore veniret ad terras. Veniendo enim in carne nostra, abstulit mortem, reddidit vitam; abstulit servitatem, reddidit libertatem; abstulit captivitatem dæmoniorum, et reddidit nobis adoptionem filiorum, dicente Propheta: « Ascendit in altum, captivavit captivitatem, dedit dona hominibus¹. » Recte itaque Dominus Christus venit ad nos, ut salvaret nos, sicut legimus: « Non princeps, neque legatus, non Angelus, sed ipse Dominus adveniens salvabit (1) nos. »

IV. Mira res, fratres! Venit Christus in hunc mundum, qui semper erat in mundo, et est in mundo, et rursus venturus est in hunc mundum. Unde probatur venisse in mundum? Apostolus dicit: « Humanus (2) sermo, et omni acceptione dignus; quoniam Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum². » In hoc autem mundo eum fuisse Evangelista testatur: « In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit³. » In mundo quoque modo esse nobiscum ipse Dominus Apostolis dicit: « Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi⁴. » Venturum autem Angelus rursus Apostolis dicit: « Sicut videtis Christum in cœlos (3) euntem, sic videbitis venientem⁵. » Quod olim prædixerat Propheta: « Deus manifeste veniet, Deus noster, et non silebit⁶. » Quia ergo Dominus Christus « In

¹ Psal. LXXVI, 19, et Ephes. IV, 8. — ² I Tim. I, 15. — ³ Joan. I, 10. — ⁴ Math. XXVIII, 19, 20. — ⁵ Act. I, 11. — ⁶ Psal. XLIX, 3.

(1) Cod. *salvavit*. Non inveni in sacris Scripturis hunc textum, qui probabiliter ex aliquo apocrypho usurpatur. — (2) Forte *fidelis*. — (3) Cod. *in excelsis*.

» mundo erat, et mundus eum non cognovit¹, » hoc est genus hominum, et mirabile mysterium! invisibilem non credebat. Magnum mysterium, et mirabile sacramentum! eo quod Creator mundi voluit esse creatura mundi, et tulit peccata mundi, sicut Evangelista dicit: « Ecce » Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi². »

V. Cum igitur, fratres, primum Domini Christi adventum jam factum esse credamus, et credendo laudemus, occurrit de diverso quæstio infidelium Judæorum, Paganorum atque Manichæorum ita dicentium: Quid est quod asserunt Christiani dicentes Deum majestatis venisse in hunc mundum ad salvandum genus humanum? Quare hoc dicunt? An forte non habuit in cœlis quem mitteret? non habuit Angelum, non habuit aliam potestatem, sicut fecit, quando Moysen et Aaron elegit ad populum Israël de captivitate liberandum? Certe si ipse venire disposuit, quare per foeminam venit? Quare per obscœna membra transivit? His respondemus et dicimus: Potuit aliter liberare nos, quia omnipotens Deus est. Sed non sufficiebat in Deo, ut esset sola potestas, sed pariter æquitas potestatis. Potestas est in virtute, æquitas in ratione. Ratio itaque exigebat, ut per eum salvaretur homo, per quem factus est omnis homo; sicut legitur in divinis Scripturis, Patrem Deum dixisse ad Filium suum: « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram³. » Quod autem dicunt per obscœna membra transitum fecisse (1), facile superantur. Nulla est obscœnitas, ubi intacta virginitas est, nec potest dici aliqua macula, ubi est incontaminata natura. Nam si sol iste per cœnosa et squallida loca transitum facit, et pollui non potest, licet corporeus ex luce et calore compositus,

¹ Joan. I, 10. — ² Ibid. 29. — ³ Gen. I, 26.

(1) Cod. *fecit*.

quanto magis incorporalis Christi divinitas, nascendo per virginem non potuit inquinari. Virgo concepit, virgo peperit, virgo permansit. Quod enim Eva perdidit, Virgo Maria reddidit. Eva virgo nobis fecerat mortem, Maria virgo nobis genuit Salvatorem. Et idcirco justa et æqua ratio persuasit, ut eisdem vestigiis, quibus primus homo perierat, secundus salvaretur.

SERMO XXXIV.

In Natali Domini XXVI.

Sermonem hunc ex quatuor codd. extraximus, nempe 1° Bibl. Laur., Plut. xvii, cod. xli, fol. 45 b; 2° Bibl. Ædil., cod. cxxxviii, fol. 49; 3° ead. Bibl., cod. cxliii, fol. 99; 4° Cod. Cass. cxvii, fol. 50. Nomen ubique præfert sancti Augustini, nec ulla ratione videtur illi abjudicandus. Locus ejus post præcedentem cum numero in Natali Domini xxxvii.

SYNOPSIS.

I. Nativitas Christi nihil carnale habet, cum sit Verbum Dei. II. Maria ab Angelo salutata. III. Christi miraculosa conceptio et nativitas, quæ pastoribus annuntiat. IV. Primi et secundi hominis collatio, necnon et primæ secundæque Evæ.

I. ÆTERNI Numinis (1) virgineum partum, et repleta viscera, ipso jubente qui natus est, audax lingua loqui desiderat, sed animum concutit, et sine metu non potest

(1) Cod. male *nominis*.

dici. Nunquam enim possunt sine terrore mentis referri, quæ magna sunt, nec inaniter vereor, quia præsens est ille de quo loquor. Nemo itaque credat (1), dilectissimi, nobis Dominum et Salvatorem nostrum primordia vitæ carnali nativitate sumpsisse, cum præsens sit semper in Patre, sicuti Evangelista testatur: « In principio erat » Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt¹. » Attende diligenter, et vide qui erat, et ubi erat, et qualis erat, et quando erat, et quid agebat. « In principio, inquit, erat (2) Verbum. » Habes qui erat, audi ubi erat. « Et Verbum erat apud Deum. » Audisti, ubi erat (3), audi et qualis: « Et Deus erat » Verbum. » (Et ubi erat: « Hoc erat in principio apud » Deum (4). ») Et quid agebat: « Omnia per ipsum » facta sunt. » Ubi venit? « In sua propria venit. » Quare venit? Joannes Baptista testatur: « Hic est Agnus Dei, » hic est (5) qui tollit peccata mundi². »

II. « In principio ergo erat Verbum, » et cætera. Si omnia per principium (sic).. Itaque nativitas æternæ Divinitatis Angeli sermone nuntiatur. Invenitur Maria virgo ante partum, virgo post partum (6), et adveniendi materna viscera præparantur hospitio. Videte qualem partum Gabrielis angeli sermo nuntiaverit, quem sola jussio corporavit, sicut scriptum est: Introivit ad eam Angelus, salutavit eam dicens: « Dominus tecum, benedicta tu » in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui³. »

¹ Joan. 1, 1, et seqq. — ² Ibid. 29. — ³ Luc. 1, 28.

(1) Sic codd. xli et cxliii; cod. cxxxviii *credit*. — (2) *Deest erat* in codd. — (3) Hæc verba, quæ leguntur in cod. cxvii, desunt in cæteris. — (4) Quæ parenthesi concluduntur, male reduplicata videntur, amanuensium errore. — (5) Desunt voces *hic est* in cod. cxvii. — (6) Sic codd. cxliii et cxvii; cæteri non habent *virgo ante partum*.

O veneranda virginitas ! o prædicanda humilitas ! Marija ab Angelo Mater Domini appellatur, illa se ancillam (1) esse confitetur. O laudabilis præscientia (2) Dei, ut futurum partum Mariæ ante nesciret, ne conceptionem ipsam simplex virginitas recusaret (3). Ingreditur Gabriel, qui pro (4) divina clementia, et Angelum portabat et Deum. Intimatur virgini quod possit esse terroris (5); nuntiatur Deus, in homine transiturus. Stetit (6) Maria stupore mentis aliena, et angelica voce suadente, mens confusa conticuit. Virgineus pudor interiora pectoris ligat (7), et discurrere metu per viscerum partes, denuntiat tremens (8) omne quod timet. Et recte pavida (9) corporis pars illa turbatur, in qua Deo parabatur hospitium. Irreprehensibilis est sensus virginalis, quæ et partum timebat et Deum (10); et quia sciebat sanctus Angelus foemineam mentem, vel ingressu suo, vel tali nuntio terreri, cum puellari animo a benedictione (11) incipit loqui, ut delectaret quod melior est patre (12). O gemina in benedictione complexio ! mater de Domino et benedicatur, et docetur (13).

III. Post nuntiatum per Angelum partum, coepit Verbo formari conceptio. Colligitur in homine Deus, et eum sustinet venter, cui parvus fuerat mundus; et intra breve virginei corporis spatium pro nobis incarnatur (14)

(1) Cod. cxvii male *angelica* pro *ancillam*. — (2) Id. male *presentia*. — (3) Sic codd. cxxxviii et cxvii; cæteri *recusavit*. Omnes codd. *conceptione ipsa*. — (4) Deest *pro* in cod. cxxxviii. — (5) Cod. cxvii male *terrores*. — (6) Sic cod. cxvii; cæteri male *stet*. — (7) Cod. cxvii pessime *peccatoris legat*. — (8) Sic opinando correximus; codd. *se nuntiet tremet omne quod timet*. Cod. cxvii non habet *se nuntiet*. — (9) Cod. cxvii *pavidi*, et deinde *in quo*. — (10) Id. *Dominum*. — (11) Sic omnes codd., excepto cod. cxvii, qui habet *ad benedictionem*. — (12) Nempe Adamo, qui fuit maledictus. — (13) Sic cod. cxvii; cod. cxliii et *benedicetur et docetur*; cod. cxxxviii et *benediceretur et doceretur*. — (14) Codd. *incarnata*.

majestas, Fœcunda viscera Verbo auctore (1) tenduntur, completisque mensibus venter (2) cœlestem hominem fudit. Natum Dominum angelicus publicavit (3) sermo. Pastores autem erant in illa regione (4) vigilantes, et custodientes gregem suum. Nascitur Christus, pastores vigilare coeperunt. Nox sæculum, lux Christus, Pastores sunt sacerdotes. Dixit autem Angelus ad pastores (5): «Ne timueritis. Ecce annuntio vobis gaudium magnum, quod est omni plebi (6), quia natus est vobis hodie Salvator mundi, qui est Christus Dominus¹.» Recte, fratres, natus Dominus Pastoribus nuntiatur, ut per Pastores incredulis (7) intimetur. Beata fœcunditas Matris, per quam nobis nascitur geminata (8) Majestas. Beata virginitas matris, quæ (9) cœlestem Filium adorare prius didicit, quam nutrire. Ipsum ergo et nos Dominum et Salvatorem nostrum Jesum Christum adoremus.

IV. Audite, fratres charissimi, si fas est, Legis mysterium. Primus (10) homo de terra et cœlo (11), secundus de cœlo et terra (12). Hic ex Deo et Maria, qui de cœlo et terra; ille (13) de terra et spiritu, qui de terra et cœlo.

¹ Luc. ii, 10, 11.

(1) Cod. cxxxviii *auctori*; hæc omnia a vocibus *post nuntiatum* usque ad *tendantur*, desunt in cod. cxvii. — (2) Sic codd. cxxxviii et cxvii; cæteri male *ventum*. — (3) Sic cod. cxvii; cæteri *publicat*. — (4) Sic codd. cxxxviii et cxvii; cæteri male *in illam regionem*. — (5) Hæc verba, quæ leguntur in cod. cxxxviii male desunt in cæteris. Vide sanctum Ambrosium lib. xi in Luc. num. 50. — (6) Cod. cxvii *quod erit omni populo*. — (7) Sic omnes codd., excepto cod. cxvii qui non habet *incredulis*. — (8) Forte legendum *beata fœcunditas matris, quæ cœlestem*, etc. — (9) Sic codd. cxliii et cxvii; cæteri male *quam*. — (10) Cod. cxvii male *prius*; imo et omnia confundit dicens *prius homo de terra, hic ex Deo et Maria, qui de terra, ille de terra, et spiritu qui de cœlo*. — (11) Codd. male *cælum*. — (12) Cod. male *terram*. — (13) Sic cod. cxxxviii; cæteri male *illie*.

Uterque tamen ex virgine, et sine coitus permixtione; hic ex incorrupta (1), ille ex intacta. Nullo enim adhuc semine, nec vomere (2) fuerat sauciata (3), nec imbre. Per primum vita amissa, per secundum reddita. Primus acceptam perdidit gratiam, secundus cum vita tribuit gratiam. Primus suasu virginis cecidit, secundus partu virginis, quod jacebat, erexit. Primus peccando, mortis poenam protulit; secundus (4) patiendo, indulgentiam contulit. Primus pro culpa, de Paradiso ejectus, secundus pro gloria (5), crucis trunco (6) affixus. Ergo malum per foeminam (7), imo per foeminam bonum. Quia si per Evam cecidimus, per Mariam stamus (8). Per Evam prostrati, per Mariam erecti (9). Per Evam servituti addicti (10), per Mariam liberi effecti. Eva nobis sustulit diuturnitatem (11), perpetuitatem nobis reddidit Maria. Eva nos damnari fecit per (12) arboris pomum (13), absolvit nos Maria per arboris donum, quia et Christus in ligno pependit, ut fructus. Igitur sicut per arborem mortui, ita vivificati per arborem. Arbor nobis nuditatem ostendit, vestiit arbor indulgentiae foliis (14). Arbor peccatorum incussit (15) ardorem, refrigerium (16) delictorum vestibus (17) praeparavit arbor scientiae. In-

(1) Cod. cxvii male *ex incorrupto*, et deinde omittit *ille ex intacta*. — (2) Id. pessime *nec in ovem*. — (3) Sic cod. cxliii; caeteri male *sancita*. — (4) Cod. cxvii ex hac voce *secundus* subito transit ad eandem vocem inferius positam, caeteris praetermissis. — (5) Forte *pro gratia*. — (6) Cod. *mundo*. — (7) Sic cod. cxvii; codd. xli et cxliii male *pro foeminam*; et male etiam cod. cxxxviii *pro foemina*. — (8) Haec phrasid deest in cod. cxvii. — (9) Sic cod. cxliii; caeteri *erecti per Mariam*. — (10) Cod. cxxxviii male *dicti*; et antea omnes codd. *servitute*, excepto cod. cxvii qui habet *servituti*. — (11) Sic codd. cxliii et cxvii; caeteri male *diurnitatem*. — (12) Deest *per* in cod. cxvii. — (13) Id. male *bonum*, et item *pro donum* inferius. — (14) Id. pessime *filiis*. — (15) Sic codd. xli, cxvii et cxliii; cod. cxxxviii *induxit*. — (16) Sic cod. cxliii; caeteri *refrigerii*. — (17) Forte legendum *nobis pro vestibus*.

scientiae arbor (1) spinas, et tribulos genuit; spem et salutem arbor sapientiae peperit (2). Arbor sudorem attulit et laborem; quietem et pacem contulit arbor. Arbor lumen corporis patefecit, disclusit (3) cordis oculos arbor. Arbor mundi insinuavit astutiam; divina arbor demonstravit prudentiam (4). Malum arbor, bonum arbor ostendit; et ut ad originem delicti redeam, et Deo annuente, quod sentire conceditur, dicam, Adam nisi corporaliter cecidisset, Christus nos in ista vita spiritaliter suscitare non habuisset (5). O sacramentorum, ut dixi, immane mysterium (6)! O conclusam perfidis (7), et manifestam fidelibus (8) disciplinam! Immortalis mortalem aedificat; parit immortalem mortalis (9). Incorporalis terra concluditur; corporalis inhabitat (10) coelos. Deus homo efficitur, redhibetur (11) Deus; et totum per Evam (12) committitur, et lavatur per Mariam. Ergo felix Eva, per quam data est occasio; imo felix Maria, per quam tributa est curatio! Felix Eva, per quam natus est populus; felicior Maria, per quam natus est Christus (13)! Igitur altera altera (14) melior, imo et gloriosa utraque (15), quia (16) non beatificasset

(1) Sic cod. cxvii; vox *inscientiae* deest in caeteris codd. — (2) Cod. cxvii *genuit*. — (3) Sic codd. cxvii et cxxxviii; caeteri *discludit*. — (4) Haec desunt in cod. cxvii, qui deinde habet *malus arbor... bonus arbor*. — (5) Sic cod. cxvii; cod. cxliii *desisset*; caeteri male *dedisset*. — (6) Cod. cxvii *Maria ministerium*. — (7) Id. male *per fideles*. — (8) Codd. *manifesta fidelium*. — (9) Cod. cxvii absque sensu *immortale mortalem*; caetera desunt. — (10) Codd. *corporali inhabitetur*. — (11) Sic omnes codd., excepto cod. cxvii, qui habet *redimitur*. — (12) Sic cod. cxvii; caeteri male *Adam*. — (13) Cod. cxvii male *felix Eva per quam natus est Christus!* caetera desunt. — (14) Codd. *alter alteri*; cod. cxvii *altare melior*. — (15) Codd. *gloriosa utraque*, excepto cod. cxvii qui bene habet *gloriosa utraque*. — (16) Sic cod. cxliii; caeteri male *qui*.

Mariam (1) Christus, nisi Eva prior, de qua nata est ipsa Maria, defecisset (2); nec venisset ad populum, nisi prius illa deliquisset in sæculo. Hæc mater humani generis dicitur, illa salutis. Eva nos educavit (3); Maria roboravit (4). Per Evam crescimus, per Mariam regnamus. Per Evam deducti (5) ad terram, ad cælum elevati per Mariam. Et ut totum breviter Legis patefaciam (6) sacramentum, et duas in unam (7) fuisse, sicut omnes deesse ostendam (8). In Eva jam tunc et Maria inerat, et per Mariam postea relevata (9) est Eva (10).

SERMO XXXV.

De Unitate Trinitatis, et de Incarnatione Domini.

Sermo hic ex Bibl. Laur., Plut. xiv, cod. 1, fol. 13 b, erutus, sæpius a Bandinio laudatur tanquam sancti Augustini factus, sive in tomo I, fol. 429, § xvii, et fol. 672, § viii; sive in tom. IV, fol. 220, § xxix; fol. 248, § iv; fol. 286, § ix, quanquam ibidem fol. 256, fol. 1 i anonymo tribuatur; sive demum in suppl. 1, fol. 55, § lxxxii,

(1) Sic codd. xli et cxliii; cod. cxxxviii matrem. — (2) Codd. male defecisset; imo et cod. cxvii definxisse. — (3) Sic cod. cxvii; cæteri edocuit. — (4) Sic cod. cxliii; cæteri roboravit Maria; imo et cxvii roboravit et Maria. — (5) Sic omnes codd., excepto cxvii, qui habet defuncti, et deinde levati. — (6) Cod. cxvii pessime per te faciam. — (7) Sic cod. cxvii; cæteri in unum; forte in una. — (8) Omnes sic codd., quorum sensus non facile potest accipi; excepto cod. cxvii, qui non clarius habet sicuti omnes suæ esse ostendam. — (9) Codd. male revelata est; deest et in cod. cxvii. — (10) Cod. cxvii addit per Christum Dominum nostrum, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum.

fol. 345, § xiv; fol. 376, § xv. Dignus est ejus doctrina, cujus nomen præ se fert; unde ponatur post sermonem præcedentem.

SYNOPSIS.

I. Precatur Christum ut doceat nos quid ipse sit. II. Christum esse Deum ex ipsiusmet verbis probatur. III. Et ex testimonio divi Pauli. IV. Item ex testimonio sancti Petri. V. Et ex verbis sancti Joannis. VI. Invocatur pariter testimonium Patris de Filio. VII. Trinitas unus est Deus. VIII. Hæreseos pertinacia obtunditur. Virga Pastoris. IX. Imitanda omnibus Sanctorum exempla.

I. VENI, Domine Jesu Christe, Salvator noster, qui æqualem potestatem cum Patre habes; veni et contere caput draconis magni, et dic nobis quid es, quoniam Arius iste aliud docet quam es. Dic, dic; audiamus unde hæreticos convincamus.

II. Audite, fratres charissimi, quid Dominus dicat: « Ego sum via, veritas, et vita; nemo venit ad Patrem » nisi per me¹. » Secundum divinitatem, veritas et vita; secundum humanitatem, via. Tu autem, hæretice Ariane, qui minorem vis esse divinitate vitam et veritatem, sequitur ut non pervenias ad Patrem. Sed adhuc, Domine Jesu, contere caput draconis, dic quid sis cum Patre; te audiamus docentem, non hæreticum blasphemantem. Dic quis sis cum Patre. « Ego et Pater, inquit, unum » sumus². » Dic adhuc: « Ego in Patre, et Pater in me » est³. » Adhuc dic: « Qui videt me, videt et Patrem » meum⁴. »

III. Credis jam, hæretice, tantæ auctoritati? An

¹ Joan. xiv, 6. — ² Id. x, 30. — ³ Id. xiv, 10, 11. — ⁴ Ibid. 9.